

Opatrenia v oblasti obozretného poskytovania spotrebiteľských úverov platné od 1. januára 2020 (Prehľad)

Úvod

Cieľom tohto prehľadu je podať stručnú a prehľadnú informáciu o opatreniach v oblasti obozretného poskytovania spotrebiteľských úverov.

Právny rámec pre tieto opatrenia predstavuje zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a opatrenie NBS č. 10/2017 zo 14. novembra 2017 v znení opatrenia NBS č. 6/2018 z 29. mája 2018 a opatrenia NBS č. 9/2019 zo 17. decembra 2019, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o posúdení schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver.

Tieto opatrenia sa týkajú všetkých poskytovateľov spotrebiteľských úverov, a to tak bánk, ako aj finančných spoločností, ktoré nie sú bankami.

Prehľad je zjednodušený a nenahrádza plný text uvedených legislatívnych predpisov.

Všeobecné princípy

- **Hlavným cieľom opatrení je zmierniť riziká tak pre spotrebiteľov, ako aj pre veriteľov a obmedziť tvorbu nerovnováh na finančnom trhu. Tým sa zabezpečí, aby bol rast týchto úverov zdravý a udržateľný.**
- Jednotlivé limity a podmienky sa overujú len v čase, keď je poskytnutý nový úver, alebo keď dochádza k výraznému navýšeniu existujúceho úveru.
- Povinnosť uplatňovať jednotlivé opatrenia **sa nevzťahuje** na úvery, ktorými sa refinancujú iné úvery, pokiaľ nedochádza k navýšeniu istiny **o viac ako 2000 € alebo 5 %** (podľa toho, ktorá z týchto hodnôt je menšia).
- Uvedené opatrenia predstavujú len minimálne požiadavky, ktoré je potrebné uplatňovať pri poskytovaní spotrebiteľských úverov a nenahrádzajú limity, ktoré majú nastavené veritelia v rámci vlastného systému riadenia rizík.
- Všetky výnimky, ktoré umožňujú prekročenie limitov pre stanovený podiel úverov, sú vyjadrené ako percento z objemu nových úverov poskytnutých v rámci príslušného polroka. V rámci jednotlivých štvrtrokov môžu byť mierne prekročené, najviac však o 2 p. b. (napr. 7 % úverov namiesto 5 % úverov).

Limit na ukazovateľ schopnosti spotrebiteľa splácať úver

$$\text{Ukazovateľ schopnosti splácať} = \frac{\text{splátky všetkých finančných záväzkov (po zohľadnení nárastu sadzieb)}}{\text{čisté príjmy znížené o životné minimum}}$$

Limit na ukazovateľ schopnosti splácať je stanovený vo výške 60 % (s výnimkami).

Obdobie	Maximálny podiel nových úverov s ukazovateľom schopnosti splácať medzi 60 % a 70 %	Maximálny podiel nových úverov s ukazovateľom schopnosti splácať medzi 60 % a 80 %
1. januára 2020 až 31. marca 2020	Bez limitu	15 %
od 1. apríla 2020	5 %	-

Dodatočné výnimky:

- Objem 5 % spotrebiteľských úverov so splatnosťou do 5 rokov môže byť poskytnutý s ukazovateľom schopnosti splácať medzi 60 % a 70 %
- Pre spotrebiteľské úvery, ktoré spolu s existujúcim dlhom spotrebiteľa neprevyšujú jeho ročný čistý príjem, je limit na ukazovateľ schopnosti splácať vo výške 100 %
- Pre lízing s akontáciou aspoň 20 %, ktorý spolu s existujúcim dlhom spotrebiteľa neprevyšuje 1,5-násobok jeho ročného čistého príjmu, je limit na ukazovateľ schopnosti splácať vo výške 100%

Splátky všetkých finančných záväzkov = splátky nového úveru + splátky existujúcich úverov + ostatné finančné záväzky spotrebiteľa. Splátky existujúcich úverov sa započítavajú v plnej výške, aj pokiaľ ich spotrebiteľ spláca spolu s iným spoludlžníkom. Zohľadňuje sa aj prípadný nárast úrokových sadzieb.

Poznámka: Metodika zohľadnenia nárastu úrokových sadzieb na výšku splátok

- Pri nových úveroch a existujúcich úveroch so zostatkovou splatnosťou nad 8 rokov treba zohľadniť, že úrokové sadzby môžu v budúcnosti vzrásť. Okrem aktuálnej splátky úveru treba preto vypočítať aj splátku pri úrokovej sadzbe vyššej o 2 percentuálne body (pri úveroch zabezpečených nehnuteľnosťou, najviac však do výšky 6 %) pri splatnosti úveru 30 rokov. Pokiaľ je takto vypočítaná splátka vyššia ako pôvodná, treba ju vo výpočte ukazovateľa použiť. Pri tomto výpočte je zároveň potrebné primerane zohľadniť možné zníženie príjmu spotrebiteľa v prípade dosiahnutia dôchodkového veku.
- Test na nárast úrokových sadzieb pri existujúcich úveroch nie je potrebné vykonať, pokiaľ bude poskytovaný spotrebiteľský úver splatený skôr, ako pri tomto existujúcom úvere dôjde k najbližšej refixácii úrokovej sadzby.
- Pri fixácii úrokovej sadzby nad 10 rokov stačí vykonať test pri predpoklade nárastu úrokovej sadzby o 1 p. b.
- Pri hypotékach pre mladých so nezapočítava daňové zvýhodnenie. Pri úveroch s fixnou úrokovou sadzbou počas celej lehoty splatnosti tento test nie je potrebné vykonávať.

Čisté príjmy znížené o životné minimum = čisté mesačné príjmy spotrebiteľa (t. j. po zdanení a odvodoch) znížené o životné minimum na spotrebiteľa a deti, určené v zmysle zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime. Životné minimum na manžela/manželku sa odpočítava, len pokiaľ je spoludlžníkom/spoludlžníčkou. Príjem spotrebiteľa musí byť dokladovaný alebo overený veriteľom z nezávislých interných alebo externých zdrojov.

Cieľ limitu na ukazovateľ schopnosti spotrebiteľa splácať úver

Cieľom limitu je zabezpečiť, aby spotrebiteľovi zostala istá časť príjmu ako rezerva pre nepredvídané udalosti. Zníži sa tým riziko zlyhania úveru v prípade zhoršenia ekonomických podmienok. Čistý príjem spotrebiteľa sa preto najprv zníži o jeho životné minimum a životné minimum detí. Zo zvyšku príjmu spotrebiteľa je možné 60 % použiť na splácanie finančných záväzkov (vrátane zohľadnenia prípadného nárastu úrokových sadzieb), čiže mu zostane rezerva 40 %.

Príklad:

Manželia s dvoma deťmi s celkovým čistým príjmom vo výške 1 400 € splácajú úver na bývanie vo výške 100 000 € pri úrokovej sadzbe 1,0 % a splatnosti 30 rokov s mesačnou splátkou. Následne žiadajú o spotrebiteľský úver pri úrokovej sadzbe 8 % a splatnosti 8 rokov.

Spoločný čistý príjem	1 400,00 €
Životné minimum pre túto domácnosť	- 548,76 € (platné od 1. 7. 2019 do 30. 6. 2020)
Rozdiel medzi čistým príjmom a životným minimom	851,24 €
Požadovaná rezerva (vo výške 40 % tohto rozdielu)	- 340,50 €
Na splátky úverov zostáva	510,74 €
Splátka úveru na bývanie pri úrokovej sadzbe 1,0 % + 2 %	- 421,60 €
Na splátky spotrebiteľského úveru zostáva	89,14 €

Veriteľ teda môže poskytnúť úver, ktorého splátka neprekročí sumu 89,14 €. Maximálna výška spotrebiteľského úveru, ktorý môže byť v tomto prípade poskytnutý pri úrokovej sadzbe 8 % a lehote splatnosti 8 rokov, je 6 305,58 €.

Limit na ukazovateľ celkovej zadlženosti k príjmu (debt-to-income, DTI)

$$\text{Ukazovateľ celkovej zadlženosti k príjmu} = \frac{\text{celková zadlženosť}}{\text{ročný čistý príjem}}$$

Maximálny podiel nových úverov, pri ktorých ukazovateľ celkovej zadlženosti k príjmu presahuje hodnotu 8 nemôže presiahnuť 5 % + 5 % (s dodatočnými podmienkami*).

* **Dodatočné podmienky:** úvery na bývanie poskytované klientom do 35 rokov s príjmom neprevyšujúcim 1,3-násobok priemernej mzdy a DTI pri týchto úveroch neprevyšuje hodnotu 9.

Celková zadlženosť = poskytovaný úver + všetky ostatné existujúce úvery, okrem tých, ktoré budú pri čerpaní poskytnutého úveru vyplatené. Započítavajú sa aj existujúce kreditné karty a povolené prečerpania na bežných účtoch, pričom ich vyčerpaná časť sa započítava v plnej výške a z nevyčerpanej časti úverového rámca len 20 %, nie plná suma.

Cieľ limitu na ukazovateľ celkovej zadlženosti k príjmu

Cieľom limitu je zmierniť riziká spojené s rýchlym rastom zadlženosti domácností. Zadlženosť rastie pri súčasných veľmi nízkych úrokových sadzbách nadmerným tempom, čo nie je z dlhodobého pohľadu udržateľné. Domácnosti s príliš vysokým dlhom v porovnaní s ich príjmom môžu mať neskôr vážne problémy so splácaním týchto úverov. A ak takýchto prípadov bude veľa, vážne problémy sa môžu dotknúť finančného sektora a aj domácej ekonomiky ako celku.

Limity na maximálnu lehotu splatnosti a požiadavky na pravidelné splácanie

Typ úverov	Limit
Spotrebiteľské úvery poskytované stavebnými sporiteľňami	30 rokov
Spotrebiteľské úvery poskytované ostatnými veriteľmi	8 rokov

Pri spotrebiteľských úveroch nemôže byť v čase poskytnutia dohodnutý (čiastočný) odklad splátok úroku alebo istiny, postupne sa zvyšujúce splátky, dočasné zníženie úroku alebo menej častá ako mesačná frekvencia splácania. V prípade lízingu s akontáciou aspoň 20 % môže byť frekvencia splácania ročná.

Obmedzenie odkladu splátok sa netýka odkladu splácania alebo dočasného zníženia splátok, ak sa spotrebiteľ počas splácania úveru dostane do neočakávaných finančných ťažkostí. Požiadavka nemusí byť splnená ani pri štandardnej zmene splátky pri refixácii úrokovej sadzby a v prípadoch, ktoré sa netýkajú príliš dlhého obdobia.

Cieľ limitov na maximálnu lehotu splatnosti a požiadavky na pravidelné splácanie

Cieľom týchto opatrení je zabezpečiť, aby splatnosť úverov bola v súlade s ich charakterom a tiež, aby tieto úvery boli pravidelne splácané. Tým sa okrem iného zmierni riziko rastúcej zadlženosti domácností.

Požiadavky na obozretný prístup pri poskytovaní úverov prostredníctvom sprostredkovateľov

Veriteľ je povinný osobitne monitorovať úvery poskytnuté prostredníctvom finančných sprostredkovateľov a porovnať ich kreditné riziko s ostatnými úvermi. Pri identifikovaní výrazne vyššieho rizika nesplácania týchto úverov je povinný bezodkladne prijať potrebné opatrenia na zníženie tohto rizika.